

MELEAGURILE HUNEDORENE PUTERNIC ÎNCADRATE DE ISTORIA CONTEMPORANEITĂȚII ROMÂNEȘTI. PLEDOARIE PENTRU O REFLECTARE MUZEOGRAFICĂ FIREASCĂ A ACESTUI ADEVĂR

GH. I. IONIȚA

Atunci cînd vorbim despre rolul îndeplinit în zilele noastre de știința istorică, despre legăturile indivizibile ale acesteia cu contemporaneitatea, noi reliefăm necesitatea studierii principalelor legități ale procesului istoric, legități care au determinat dintotdeauna dezvoltarea socială, legități care exprimă direcția principală a legăturii dintre trecut, prezent și viitor. A studia aceste legități, manifestările lor multiple și diverse, tendințele, perspectivele și modificările lor, toate acestea înseamnă a realiza legătura dintre istorie și contemporaneitate, dar mai înseamnă, în același timp, o posibilitate în plus pentru dezvoltarea gândirii oamenilor, pentru crearea unui climat de dezbatere științifică.

Contemporaneitatea unei națiuni reprezintă sinteza majoră a trecutului său și, în același timp, temelia de granit în care se plantează rădăcinile puternice ale viitorului. De aci apare pregnant necesitatea cunoașterii aprofundate a contemporaneității.

Rezultă acest înalt comandament din spiritul fondului de aur al documentelor noastre de partid și de stat, din opera tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului nostru, Președintele României Socialiste și a fost reconfirmat la înalte cote de exigență teoretică — dorim să subliniem în mod deosebit — în documentele Plenarei lărgite a C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982 și ale celui de-al doilea Congres al Educației politice și culturii socialiste.

Istoriografia noastră, pornind de la asemenea înalte exigențe, a făcut în ultimii ani și face în continuare eforturi pentru cercetarea și interpretarea obiectivă a istoriei contemporane, pentru elaborarea de lucrări temeinice și doresc să spun, într-un sector foarte important al activității politico-ideologice și cultural-educative, *pentru perfecționarea prezentării muzeistice a acestei problematice*. Se poate afirma că, spre deosebire de un trecut nu prea îndepărtat, astăzi, sub acest raport, ne mîndrim cu rezultate excelente, începînd cu cele specifice Muzeului Național de Istorie și continuînd cu ceea ce colectivele unor muzee județene de istorie au dobîndit pe acest tărîm pînă în prezent.

Ca unul care cunosc bine cam tot ceea ce s-a întreprins pînă acum pe această linie în țară aș putea să și citez performanțele care au fost obținute. Nu o voi face însă determinat de dorința expresă de a discuta aici doar probleme care aparțin contemporaneității hunedorene și muzeografiei istorice de pe aceste meleaguri.

Aș începe prin a aminti că în urmă cu mai mulți ani, în încheierea unui studiu pe care-l intitulam : *Istorie trepidantă pe coordonatele contemporaneității hunedorene* și care a fost publicat de revista „Sargetia”¹, afirmam că toate cele precizate de mine și care s-au dorit „o pledoarie pentru necesitatea reflectării muzeistice și în județul Hunedoara a realităților contemporaneității noastre” mă conduceau la dorința ca acele „rinduri scrise în paginile „Sargetiei” — revistă a Muzeului județean Hunedoara — să constituie încă un imbold — poate chiar cel hotărîtor (îndrăzneam eu să sper — n.n.) — în vederea organizării în scurt timp a ceea ce va trebui să fie secția de istorie contemporană a muzeului hunedorean”².

Astăzi, în cadrul acestei prestigioase reuniuni științifice omagiale, pot afirma cu mare satisfacție că dorința mea atunci exprimată în „Sargetia” s-a împlinit, grație muncii apreciable și responsabile a celor care au ostenit pentru a-l face să arate așa cum cu toții îl putem acum admira.

„Numai în acest fel — afirmam eu cu același prilej — gloria străbună a înaintașilor, tulburătoarea odisee a cetății ce străjuiește magnific orașul Deva, evoluția de peste secole a acestei așezări și a spațiului aferent județului Hunedoara își va putea găsi și pe plan muzeistic adevărata finalitate, adevărata împlinire către care își îndreaptă atenția toți aceia care vād în istoria zilelor noastre un *Summum* de pagini de istorie autentică”³.

Da, și în legătură cu acest deziderat exprimat atunci de noi putem astăzi constata cu satisfacție că harnicii lucrători ai muzeului pe care-l aniversăm s-au achitat de înaltele lor îndatoriri, fapt pentru care îi felicităm cu căldură.

Realizările înregistrate sub acest raport aici, în județul Hunedoara, sînt cu atît mai apreciable cu cît, știut este, meleagurile hunedorene sînt puternic încărcate de istorie, din adîncimea timpului și pînă azi.

În pragul începutului de istorie contemporană a României, în vîltoarea evenimentelor de respirație națională care, în mod necesar și legitim, au condus la făurirea statului național unitar român, în memorabilul 1 decembrie 1918, locuitorii meleagurilor hunedorene s-au numărat printre cei mai activi participanți și susținători ai marelui act. S-a scris mult și se va mai scrie încă în legătură cu acest moment remarcabil și este bine prezentată în literatură contribuția hunedorenilor cum și pentru anii următori lui 1918 sînt bine cunoscute strădaniile oamenilor locului pentru sprijinirea autorităților românești în opera de consolidare — pe multiple planuri — a Marii Uniri. Constituie o notă pozitivă — cred — că în Muzeul pe care-l aniversăm problema este foarte bine tratată.

1. Vezi *Sargetia*, XI—XII (1974—1975), pp. 213—218.

2. Loc. cit., p. 217.

3. Loc. cit., p. 218.

În general dorim să apreciem că s-a demonstrat de mult și foarte temeinic și faptul că meleagurile hunedorene, mult încercate în trecutul de luptă al poporului nostru, au fost prezente în întregul interval de timp dintre cele două războaie mondiale — cu deosebire în perioada de după 1933 — pe coordonatele eroice lupte revoluționare, antifasciste, patriotice a maselor largi populare, de luptă organizată și condusă până la victoria deplină de către Partidul Comunist Român.

Ne-ar fi foarte greu să rezumăm și să înfățișăm sintetic evenimente, fapte și semnificații despre care am avut de altfel ocazii multiple de a vorbi și de a scrie pe larg, inclusiv în paginile „Sargetiei”. Am aminti totuși, cu titlu de exemplu, importante lupte revoluționare mai ales din anii crizei economice desfășurate de minerii Văii Jiului și de muncitorimea hunedoreană, făurirea pe aceste meleaguri, în 1933, și activitatea excepțională desfășurată până în 1953, neîntrerupt, de Frontul plugarilor, organizația democratică a țăranimii, condusă de eminentul om politic și patriot înflăcărat, dr. Petru Groza, născut la Băcia, în 1884. În același context am aminti poziția activă a intelectualității hunedorene la marile desfășurări politice ale timpului și, în special, participarea ei la lupta antifascistă, pentru apărarea independenței și suveranității patriei. În genere, cred, pot fi evocate acum și contribuțiile altor pătri și categorii sociale la lupta revoluționară și democratică din acei ani pentru că, practic, întregul cuprins hunedorean s-a antrenat în acest tumult ce și-a găsit finalitatea în memorabilul 23 August 1944, în ora fericită în care s-au împlinit visurile aceluia simbolic participant la primul Congres al Frontului plugarilor, desfășurat la Deva, la 18 aprilie 1933, și, totodată, visurile tuturor conjuțenilor săi care considerau că : „Așa cum sint riuri subpământene care merg pe sub pământ kilometri întregi, dar totdeauna ies la suprafață, tot așa va ieși odată la lumină voința noastră”⁴.

Această voință, exprimată atunci, în 1933, în vîltoarea unor bătălii de clasă hotărîtoare, avea să-și afle împlinirea în anii construcției socialiste, cînd, asemenea tuturor zonelor țării, întreg ținutul hunedorean a făcut spectaculoase progrese pe calea afirmării sale, pe linia valorificării tuturor resurselor de energie, pricepere și hotărîre în acțiune de care au dat dovadă locuitorii săi dintotdeauna.

Limbaajul precis și obiectiv al cifrelor ar putea ilustra și ilustra coordonatele creșterilor înregistrate pe toate țărimurile și pe meleagurile hunedorene. Nu vom recurge, în această împrejurare, la prezentarea unor asemenea date, de altfel extrem de semnificativ și convingător marcate în Muzeul pe care-l aniversăm astăzi, la fel cum prin intermediul imaginii și a obiectului tridimensional în Muzeu se încearcă un dialog grăitor între ceea ce era specific meleagurilor hunedorene în trecut și ceea ce le este caracteristic astăzi.

Județul Hunedoara de azi înseamnă treptele de cărbune și de foc ce vin din adîncurile Văii Jiului și din incandescența Hunedoară, vatra de lumină ce se zămislește la Rîu Mare, în Retezat, înseamnă pulsația

4. „Realitatea ilustrată” din 27 aprilie 1933.

neîntreruptă a marilor centrale industriale — Valea Jiului, Hunedoara, Călan, Deva, Brad, Simeria, Orăștie ș.a., înseamnă coloanele de realități socialiste ce ne sînt înfățișate de numeroasele unități industriale ce au răsărit în anii socialismului, mai ales după cel de-al IX-lea Congres al partidului, pe harta județului.

Istoria contemporană s-a scris și se scrie aici pretutindeni, la oraș și la sat, în uzină, în mină și pe ogoarele îmbelșugate, în școală și în oricare instituție.

Și este bine ca în Muzeul hunedorean pe care-l aniversăm această realitate se regăsește multiplu reprezentată.

O autentică pagină de istorie contemporană hunedoreană a fost înscrisă, după cum se știe, în zilele începutului de septembrie ale anului 1982, în care tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, președintele României socialiste, împreună cu alți tovarăși din conducerea de partid și de stat, a întreprins o vizită de lucru în acest județ⁵.

La Deva și Lupeni, la Petroșani și pe marele șantier hidroenergetic de la Riu Mare-Retezat, la Călan și-n Hunedoara, vechea vatră a siderurgiei românești, pretutindeni unde au poposit înalții oaspeți au fost înscrise în cartea de aur a istoriei hunedorenilor pagini vibrante de dialog însuflețit al partidului cu țara, al conducătorilor partidului și țării cu masele largi de făuritori ai societății socialiste multilateral dezvoltate în România. Consider că Muzeul sărbătorit de noi astăzi ar trebui să-și facă neîntîrziat o misiune de onoare din a alcătui dosarul muzeografic al acestei vizite, dosar care să rețină materialele esențiale date publicității, imagini realizate în cursul vizitei, chiar impresii, amintiri scrise ale unora care l-au întîlnit și au discutat cu tovarășul Nicolae Ceaușescu în cursul acestei vizite ș.a.m.d. Unele din aceste materiale ar putea fi, desigur, expuse neîntîrziat în ultima sală a muzeului prin regrouparea materialelor existente acolo, astfel încît, Muzeul să nu rămînă totuși în urmă cu cîțiva ani, doar cu imaginea Congresului al XII-lea. Celelalte materiale ale dosarului pot și trebuie să rămînă în fondul documentar al Muzeului la îndemîna cercetătorilor de mîine care-și vor propune și eventuale reevaluări ale istoriei contemporane hunedorene în lumina detașărilor în timp ce vor interveni în chip obiectiv.

Cuvintele ne-ar fi prea sărace pentru a înfățișa în acest cadru atmosfera sărbătorească — și totuși de lucru — în care s-a desfășurat această istorică vizită dar sînt sigur că, neîntîrziat muzeul sărbătorit astăzi va ști să o asimileze și să o redea oricărui vizitator, de ori unde ar fi venit el în vizită pe aceste meleaguri.

O atenție aparte se cere acordată, în acest cadru, sublinierii amplexului desfășurării celor două mari adunări populare de la Petroșani și Hunedoara, bogăției de idei desprinse și reținute de istorie din însuflețitoarele expuneri făcute de tovarășul Nicolae Ceaușescu în fața zecilor de mii de oameni ai locurilor hunedorene care au ținut să fie prezenți acolo să-l asculte. Aș dori să sugerez organizatorilor muzeului ca această

5. Vezi filmul vizitei în „Scîntela”, nr. 12449, 12450 și 12451 din 2, 3 și 4 septembrie 1982.

istorică vizită să fie astfel încorporată în fondul exponatelor contemporaneității hunedorene încât ori cine să poată constata cu ușurință dialogul activ pe care l-a realizat în tot timpul vizitei tovarășul Nicolae Ceaușescu între trecut — prezent și viitor. Urmărirea acestei triade dialectice cu ajutorul datelor folosite de expunerile tovarășului Nicolae Ceaușescu făcute în cursul vizitei ne va da puțința să înțelegem mai bine rădăcinile istoriei hunedorene, să înțelegem de unde am pornit în zorii făuririi noii societăți socialiste, unde am ajuns și unde va trebui să ajungem într-un timp istoric bine determinat și îndeaproape controlat prin toate prognozele cu care operăm.

Nu aş dori, în acest cadru, să mă folosesc decît de un exemplu de punere a problemei, extras din expunerea făcută de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Hunedoara : „Am obținut rezultate minunate în construcția socialismului ; într-o perioadă istorică scurtă am parcurs mai multe etape istorice. Sîntem în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. Țara noastră s-a dezvoltat puternic; producția industrială este de 50 de ori mai mare decît înainte de război. De asemenea, producția metalurgică, a siderurgiei este tot cam de 50 de ori mai mare. Toate acestea se pot observa în marile complexe industriale, în platformele noi din toate județele patriei noastre. S-a vorbit aici de dezvoltarea Hunedoarei. Dumneavoastră cunoașteți foarte bine cum se prezenta Hunedoara înainte de război sau în 1945, în 1948, în 1950, — și cum se prezintă astăzi. S-au dezvoltat orașele, satele noastre; am construit mult, s-au creat condiții de locuit, de viață tot mai bune pentru oamenii muncii ! Toate acestea demonstrează forța și capacitatea clasei muncitoare — clasa conducătoare a societății noastre socialiste — a întregului nostru popor, care, unit în jurul Partidului Comunist Român, își făurește în mod conștient viața sa nouă, viitorul nostru comunist ! ” ⁶

Iată o punere de problemă, de fapt o apreciere de fond care trebuie temeinic disecată în plan muzeografic spre a se putea foarte clar observa de ori cine ce reprezintă județul Hunedoara în ansamblu și fiecare obiectiv în parte, astăzi în comparație cu acum 40 de ani și cu mai mult de 40 de ani.

Firește, noi vedem aceste lucruri prezentate într-o dinamică astfel folosită încît să ofere oricui perspectiva înțelegerii „la zi” a stadiului în care ne aflăm pe magistrala noilor deveniri hunedorene. Ne obligă la aceasta, în fond, *viața*, complexa-i desfășurare în toate sectoarele construcției socialiste. Ne-au inspirat aceste gânduri, — odată mai mult — sentimentele sublinierii înlănțuite nu demult în ziarul „Scînteia”, sub semnătura primului secretar al Comitetului județean Hunedoara al P.C.R., tovarășul Radu Bălan, cu privire la faptul că, în actualul cincinal, în fața oamenilor muncii din județul Hunedoara stau sarcini deosebit de importante în înlănțuirea obiectivelor adoptate de cel de-ai XII-lea Congres al partidului, a orientărilor și indicațiilor date de tovarășul Nicolae Ceaușescu „privitoare la dezvoltarea prioritară și masivă a bazei proprii de materii prime și energetice, asigurarea economiei naționale cu căr-

6. „Scînteia”, nr. 12451 din 4 septembrie 1982.

bune, energie electrică, metal, materiale de construcții, ridicarea pregătirii profesionale, a specializării personalului muncitor, creșterea producției agricole a tuturor ramurilor care alcătuiesc fizionomia atât de complexă a județului" ⁷. Și, firesc, ne-au îndemnat spre aceste sublinieri bogate și pertinente informații și aprecieri conținute în expunerea făcută în deschiderea sesiunii noastre științifice omagiale de către tovarășul prim secretar Radu Bălan.

În același ordine de idei nu consider decît în favoarea susținerilor pe care le facem în acest referat răspunderile noastre pe care va trebui să le dovedească în viitor și colectivul muzeului sărbătorit pentru aprofundarea tratării interdisciplinare a realităților istorice hunedorene mai vechi și mai noi. Ne-au determinat acest gînd binevenitele considerațiuni cuprinse într-un recent articol publicat de Lya Benjamin și Ioan Don în paginile „Revistei muzeelor și monumentelor”, articol ce se dorește — prin însuși titlul său — o „pledoarie pentru caracterul interdisciplinar al muzeelor de istorie” ⁸.

LES CONTRÉES DE HUNEDOARA BIEN ENCADRÉES EN L'HISTOIRE ROUMAINE CONTEMPORAINE. LA PLEDOIRIE POUR LE REFLET NATUREL DANS LE MUSÉE DE CETTE VÉRITÉ

R é s u m é

En relevant le fait que la contrée de Hunedoara est bien chargée de l'histoire contemporaine roumaine, l'auteur plaide pour un reflet muséographiques de cette vérité dans l'expression permanente du Musée de Deva. Les résultats du travail obtenus par les muséographes de Deva, ont, conduit vers la création d'un vivant dialogue, entre ce qui était spécifiquement du département de Hunedoara dans le passé et ce qui est caractéristiquement aujourd'hui.

L'auteur souligne aussi que la visite de travail faite dans le département de Hunedoara pendant le mois de septembre 1982 par la direction du Parti et de l'Etat a constitué une impulsion dans l'activité des muséographes de Hunedoara en les obligeant d'élever l'activité du musée vers les cimes les plus hautes et en les déterminant de travailler avec essor.

7. Radu Bălan, Controlul îndeplinirii sarcinilor — factor important în sporirea eficienței activității, în mobilizarea tuturor forțelor la realizarea obiectivelor economico-sociale „Scinteia”, nr. 12475 din 2 octombrie 1982.

8. „Revista muzeelor și monumentelor”, nr. 7/1982, pp. 43—48.